

WOC

WORLD OF CONFERENCES

VI international scientific conference

World science priorities

Vienna
12-13.10.2023

World science priorities

Proceedings of the VI International Scientific and Practical Conference

12-13 October 2023

Vienna. Austria

2023

UDC 001.1

BBC 1

VI International Scientific and Practical Conference « World science priorities», October 12 – 13, 2023, Vienna. Austria. 122 p.

ISBN 978-92-44513-71-2

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.10014384>

Publisher: «World of Conferences»

Main organization: ESD GROUP

Editor: Tarmo Vesik

Layout: Asko Laar

The conference materials are in the public domain under the CC BY-NC 4.0 International license.

The publisher is not responsible for the materials published in the collection. All materials are provided in the author's edition and express the personal position of the participant of the conference.

The sample of the citation for publication is: *Farid Ibrahimov CONCEPT OF "SMART CITY" WORLD EXPERIENCE AND PLANS OF AZERBAIJAN // VI International Scientific and Practical Conference « World science priorities», October 12 – 13, 2023, Vienna. Austria Pp.15-17. URL: <https://conference-w.com/>*

Contact information

Website: <https://conference-w.com/>

E-mail: aus@conference-w.com

Jurisprudence

LEGAL SPACE OF LOCAL GOVERNMENT AS AN EXISTENTIAL SPACE OF THE EXISTENCE OF A MAN, HIS GROUPS AND ASSOCIATIONS: TO THE QUESTION OF THE FORMATION OF ITS SPECIFIC CHARACTERISTICS

Baimuratov Mykhailo Oleksandrovich

*Doctor Habilitat of Law, Professor,
Professor of the Department of Political and Legal Sciences
South Ukrainian National Pedagogical
University named after K.D. Ushinsky,
Odessa, Ukraine*

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4131-1070>

Kofman Boris Yakovych,

*Doctor Habilitat of Law, Senior Researcher,
Professor of the Department of Law, Alfred Nobel University,
Dnipro, Ukraine*

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8121-5190>

ПРАВОВИЙ ПРОСТІР МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ЯК ЕКЗИСТЕНЦІЙНИЙ ПРОСТІР ІСНУВАННЯ ЛЮДИНИ, ЇЇ ГРУП ТА АСОЦІАЦІЙ: ДО ПИТАННЯ ПРО ФОРМУВАННЯ ЙОГО ВИДОВИХ ХАРАКТЕРИСТИК

Баймуратов Михайло Олександрович,

*доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри політичних і правових наук
Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К.Д. Ушинського,
м. Одеса, Україна*

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4131-1070>

Кофман Борис Якович,

*доктор юридичних наук, старший дослідник,
професор кафедри права Університет імені Альфреда Нобеля,
м. Дніпро, Україна*

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8121-5190>

Abstract

The article is devoted to the definition and research of the processes of formation of specific characteristics of the legal space of local self-government as an existential space of human existence, its groups and associations. It is proven that this process takes place within the scope of the activities of the state, its public authorities, including local self-government bodies, in the process of implementing the management paradigm "human rights - municipal human rights - municipal man", which is formed on the basis of the multi-objective interests of a person-resident, which exists and functions within the boundaries of the territorial community, in the conditions of local self-government, in the philosophical state of everyday life, realizing its life cycle.

Анотація

Стаття присвячена визначенню та дослідженню процесів формування видових характеристик правового простору місцевого самоврядування як екзистенційного простору існування людини, її груп та асоціацій. Доводиться, що цей процес відбувається в межах діяльності держави, її органів публічної влади, включаючи органи місцевого самоврядування, в процесі реалізації управлінської парадигми «права людини – муніципальні права людини –

муніципальна людина», що формується на основі багатооб'єктних інтересів людини-жителя, який існує та функціонує в межах територіальної громади, в умовах місцевого самоврядування, в філософському стані повсякденності, реалізуючи свій життєвий цикл.

Keywords: local self-government, legal space of local self-government, human rights, territorial community, specific characteristics of the legal space of local self-government.

Ключові слова: місцеве самоврядування, правовий простір місцевого самоврядування, права людини, територіальна громада, видова характеристика правового простору місцевого самоврядування.

Становлення феноменології демократичної правової державності в умовах однієї з новітніх та найскладніших форм глобалізації – правової, по-перше, супроводжується активним пошуком нових напрямів, концептів, парадигм подальшого національно-державного і міжнародно-універсального розвитку, які б адекватно відображали його багатофакторну і багаторівневу об'єктно-суб'єктну змістовність і завантаженість, формуючи відповідні якісні і продуктивні конотації і наративи (*трансформаційний фактор* – авт.); по-друге, воно відбувається на основі управлінської парадигми «права людини – муніципальні права людини – муніципальна людина», що лежить в основі розуміння, змістовного наповнення і праксеологічної реалізації цієї феноменології (*гуманітарно-управлінський фактор* – авт.); по-третє, об'єктивує, актуалізує, контекстуалізує роль і значення муніципальної демократії в широкому розумінні цього поняття, – тобто, роль і значення місцевого самоврядування (далі – МСВ) в умовах якого, в межах територіальної людської спільноти – територіальної громади (далі – ТГ), в філософському стані повсякденності, кожна людина, виступаючи як житель відповідної території держави і одночасно член ТГ, володіючи відповідним конституційно-правовим статусом, здійснює свій життєвий цикл (*екзистенційно-самоврядний фактор* – авт.); по-четверте, всі наведені вище фактори сприяють формуванню правового простору МСВ, що фактично трансформується в життєвий простір існування і функціонування людини, її груп та асоціацій (*самоврядно-просторовий фактор* – авт.); по-п'яте, створення такого правового простору не є рандомним процесом, а виступає фактичною реалізацією загальнодемократичних змін не тільки у світі, а й яскравим прикладом демократизації державного і суспільного життя на країновому рівні; по-шосте, наведені тенденції у їх сукупності накопичують кумулятивний потенціал для більш глибоких демократичних і гуманітарно-гуманістичних змін на рівні локальних територіальних людських спільнот (ТГ), регіонів всередині держав, самих держав, їх регіональних об'єднань, а також всього міжнародного співтовариства (*демократично-проспективний фактор* – авт.).

Враховуючи системно-комплексний характер наведених факторів та їх потенційно-діяльнісний характер, набуває суттєвого науково-доктринального та праксеологічного значення визначення правового простору МСВ.

Спираючись на опірну ознаку профільного простору, його можна визначати у вузькому та широкому розумінні. Так, у вузькому розумінні правовий простір МСВ може бути визначений як сфера регламентації юридичними нормами моделей:

а) самоорганізації членів ТГ (*комунікативно-самоврядний чинник* – авт.),

б) компетенції ОМСВ (*владно-розпорядчий чинник* – авт.),

в) повноважень інших його суб'єктів та органів у межах території функціонування ТГ й конкретного історичного часу (*територіально-хронологічний чинник* – авт.),

г) формування правового положення різноманітних об'єктів інфраструктури ТГ, що створюються та використовується нею для свого існування та належного функціонування (*територіально-інфраструктурний чинник* – авт.), а також в умовах правової глобалізації

г') формуванням системи міжнародного співробітництва територіальних громад та органів місцевого самоврядування (далі – ОМСВ), що діють від їх імені та в їх інтересах, з муніципальними органами зарубіжних держав, їх національними та міжнародними

об'єднаннями (асоціаціями) та іншими суб'єктами політичної, економічної, соціальної та культурологічної спрямованості (*міжнародно-комунікаційний чинник* – авт.), насамкінець,

д) формування конституційно-законодавчого блоку національного законодавства, присвяченого МСВ, що визначає його суб'єктно-об'єктний склад, конституційно-правовий і законодавчо-правовий статус його суб'єктів та органів, перелік та сукупність профільних компетенційних повноважень та предметів відання (соціальних сфер, в яких реалізуються такі компетентні повноваження) тощо (*статусно-нормативний чинник* – авт.).

Отже, можна констатувати, що у вузькому розумінні правовий простір МСВ – це врегульовані нормами національного права (конституційного, муніципального, адміністративного, фінансового, трудового тощо) соціальні відносини, що виникають в процесі життєдіяльності людини, її груп та асоціацій на локальному рівні соціуму:

а) в умовах МСВ (*державний і локальний нормативно-правовий режим* – авт.);

б) в межах ТГ (*правовий режим існування територіальної людської спільноти* – авт.);

в) в філософському стані повсякденності – в контексті регулярного, неодноразового, ефективного та повсякденного використання і реалізації таких відносин (*соціальний і нормативний режим існування людини в повсякденному житті, а також її груп і асоціацій* – авт.);

г) в процесі реалізації конституційно-правового статусу людини і громадянина [1] (*режим реалізації конституційно-правових настанов* – авт.).

Своєю чергою, правовий простір МСВ в широкому розумінні може бути визначений як:

а) сфера нормативної регламентації і регулювання ТГ (*визначально-суб'єктний чинник* – авт.),

б) сфера нормативної регламентації і регулювання ОМСВ, інших суб'єктів системи МСВ, сформованих безпосередньо самою ТГ (представницькі ОМСВ, інститут голів громад) та від її імені (виконавчі ОМСВ) (*виконавчо-управлінський чинник* – авт.),

в) сфера виникнення, існування, функціонування та реалізації системи екзистенційних локальних інтересів та потреб на відповідній території держави, в межах існування конкретної ТГ (*аксіологічно-праксеологічний чинник* – авт.),

г) при цьому така система екзистенційних локальних інтересів та потреб ТГ та її членів-жителів, – не суперечить інтересам та законодавству держави (*синергійно-телеологічний чинник* – авт.),

д) сфера реалізації основоположних і конституційних прав людини і громадянина – саме тут реалізується конституційно-правовий статус людини (*конституційно-правовий чинник* – авт.);

е) в умовах правової глобалізації такий правовий простір МСВ трансформується в простір дії не тільки національних правових нормативів, а й в простір формування, розвитку й вдосконалення міжнародних правових стандартів МСВ, що базуються на міжнародній договірній основі, тобто фіксуються у міжнародних багатосторонніх міждержавних угодах, та запозичуються національними правовими системами за допомогою механізму національної імплементації норм міжнародного права (*міжнародно-стандартизований чинник* – авт.). Саме це дозволяє стверджувати про розширення та розповсюдження правового простору МСВ не тільки на конкретну державу, а й їх групи та асоціації.

Отже, розуміння правового простору МСВ у його широкому розумінні демонструє:

а) становлення феноменології профільного простору;

б) системно-комплексний характер профільного простору;

в) сферу формування поведінкових архетипів та життєво-екзистенційних габітусів жителів-членів ТГ, що мають нормативно-правову природу;

г) нормативно-правову основу профільного простору, що забезпечує його супроводження та забезпечення його формування, існування, функціонування, реалізацію, охорону, захист, відтворення;

г') існування могутнього засобу щодо формування та реалізації міжнародного, державного, регіонального і локального нормопроектування, нормування, нормативізації та нормотворення;

д) формування та функціонування системної сфери біхевіористичних проявів (інтересів) людини, її груп та асоціацій екзистенційної природи, що охороняються та захищаються правом;

е) формування і функціонування сфери профільної діяльності інституцій публічної влади щодо реалізації інтересів, прав, свобод і обов'язків жителів-членів ТГ та всієї громади;

є) виникнення державної та міжнародно-універсальної ідентифікації профільного простору, його послідовної легалізації та легітимації, а також зростання його ролі в умовах глобалізації.

На нашу думку такий підхід до розуміння та визначення правового простору МСВ дає змогу визначити останній як складний соціальний, політико-правовий феномен, – який:

- виникає внаслідок синергічно скерованої телеологічно-обґрунтованої діяльності як держави (державна муніципальна правова політика) [2], так й суб'єктів локального соціуму (програми становлення і розвитку територіальних громад, в тому числі і об'єднаних) [3] (*управлінська домінанта* – авт.),

- шляхом формування його нормативно-суб'єктної, нормативно-об'єктної і нормативно-просторової бази (обов'язково ще треба додати – нормативно-технологічну, нормативно-діяльнісну і нормативно-логістичну бази) [4] (*нормативно-просторова домінанта* – авт.),

- з метою вирішення екзистенційних питань існування та функціонування ТГ, що виникають, по-перше, в період здійснення її жителями-членами свого життєвого циклу; по-друге, в результаті повсякденного існування і функціонування самої громади [5, с. 11] (*телеологічна домінанта* – авт.).

Отже, можна констатувати, що конституційно-правовий простір МСВ й виникає, формується, існує та функціонує саме тому, як простір формування, реалізації конституційно-правового статусу людини (особистості) і громадянина, охорони та захисту прав людини.

Треба чітко розуміти, що в основі формування правового простору МСВ лежить чітка парадигма управлінської властивості «права людини – муніципальні права людини – муніципальна людина», що розроблена і запропонована авторами, – вона є доктринально обґрунтованою з теоретичної точки зору, забезпеченою з позиції її супроводження відповідними організаційними та організаційно-правовими формами діяльності публічної влади та інших суб'єктів, що діють на території держави або за її межами, а звідси – реальною з позиції її практичної реалізації. Причому, необхідно зазначити, що з профільною парадигмою є співзвучною проблематика загальнотеоретичних досліджень просторового виміру держави і права у юриспруденції. Вона значно актуалізується, причому не тільки з наведених вище причин локальної розташованості інституту локальної демократії та прояву, формуванню, охорони, захисту, гарантованості і реалізації прав людини – найважливішу роль тут починають грати т. зв. «зовнішні» фактори, що пов'язані з правовою глобалізацією – новою формою цього глобального явища, що скерована на нормування, нормативізацію, нормативне регулювання та уніфікацію найбільш важливих суспільно-державних відносин, що мають істотне значення не тільки для національної держави, а й для всієї міжнародної спільноти держав – в коло таких пріоритетно-найважливіших відносин входить саме МСВ, як просторова сфера реалізації прав людини, сфера їх трансформації в муніципальні права людини, а також сфера формування муніципальної людини.

Більш того, враховуючи той факт, що саме МСВ виступає одним з найважливіших елементів глобального конституціоналізму та глобального конституційного права, причому не стільки завдяки його генетичній демократичності, скільки:

а) своїй відповідності природним правам людини, що лежать в основі натуралістичної юриспруденції;

б) широкій регламентації і легалізації в конституційних актах держав світу;

в) своїй істотній гуманітарно-гуманістичній сутності;

г) своїй неперевершеній ролі у процесі самоідентифікації, самоорганізації, самопрояву, самодіяльності, самовизначення, саморегулювання територіальних людських спільнот як природних асоціацій для існування та функціонування людини та всієї людської популяції;

г') своїй людиноцентричності в контексті процесів державотворення і правотворення;

д) своїй приналежності к особливо важливим конституційним цінностям;

е) своїй міжнародно-правової об'єктивізації в рамках загального міжнародного права;

є) своїй універсальній застосовності в рамках міжнародного договірної права;

ж) своїй видатній конституційно-правовій ролі в процесі соціалізації людини та формуванню конституційно-правового статусу людини і громадянина тощо – формування його правового простору стає актуальною задачею не тільки держави, а й всього міжнародного співтовариства держав.

Відносно особливого значення наведених глобальних та державно-визначальних тенденцій треба зазначити, що вони не тільки суттєво розширюють загальний правовий простір національних держав, включаючи і їх конституційно-правовий простір, – але і роблять його:

- наднаціональним – регіональним і універсальним (глобальним),

- розробляють якісно нові параметрально-ідентифікаційні ознаки існування і функціонування права,

- як універсального феномена, що супроводжує і забезпечує процеси глобалізації та інтеграційної співпраці членів європейської та світової співдружності,

- зближуючи держави на основі стандартизованих та уніфікованих підходів до розуміння та застосування національного і глобального права,

- що мають вже не тільки однакові принципи (основоположні) засади, а й однакові нормативні системи, що зливаються в єдиний універсально-регіональний чи універсально-глобальний правовий простір [6, с. 15-16].

Отже, можна обґрунтовано стверджувати, що до виникнення єдиного міждержавного та національного правового простору, включаючи й правовий простір МСВ, ведуть суттєві глобальні тенденції, що формуються та проявляються в межах феноменології правової глобалізації, які:

А) сприяють знаходженню нових, нетрадиційних і нетривіальних підходів до розуміння ролі і значення права в соціумі, державі, міжнародній спільноті, – що є відображенням глобальних колективістських зусиль не тільки акторів міжнародних та міждержавних відносин, але й суб'єктів внутрішньодержавного права, скерованих на стабілізацію феноменології державності та формування громадянського суспільства через запровадження його широкої інституційної основи – шляхом розробки, міжнародної легалізації міжнародних правових стандартів та механізмів їх наступного запозичення і легалізації в національному законодавстві держав-членів міжнародної спільноти (*онтологічно-визначальний дискурс* – авт.);

Б) виступають відображенням складної психологічної зміни в масовій свідомості населення, включаючи і представників правової і політологічної доктрини щодо можливості формування, наявності і функціонування загального глобального, регіонального, субрегіонального, національного і локального правових просторів, що взаємодіють між собою не тільки на принципових засадах побудови національних і глобальної правових систем, а й за рахунок інтенсивного пошуку та продуктивного знаходження загальних правових цінностей, загальних предметів та об'єктів правового регулювання (права людини, МСВ, виборче право, інформаційні відносини тощо), розробки на основі такого регулювання міжнародних правових стандартів в конкретній сфері соціального буття людини в рамках ТГ та в умовах МСВ, створення рекомендаційних настанов типу «soft law» з перспективою їх наступної легалізації, широкої активізації правової конвергенції, уніфікації, адаптації національних правових систем до настанов загального міжнародного права та інтеграційного права міжнародних міждержавних об'єднань тощо, – через створення багаторівневої системи горизонтально-вертикальних зв'язків, що створюють типізовані та стереотипні глобально-управлінські

відносини, які включають до себе у вигляді управлінської «мотрійки» інші рівні відносин (*предметно-об'єктний дискурс* – авт.);

В) виникають на основі зазначених вище нових складних багатосуб'єктних та багаторівневих горизонтально-вертикальних управлінських зв'язків (*поведінково-діяльнісний дискурс* – авт.), що:

1) будують на основі зазначених зв'язків стійку та сталу систему комунікативної взаємодії, що характеризується ознаками колаборації, інтерсуб'єктивності, єдності телеологічного навантаження тощо (*комунікативний критерій* – авт.);

2) набувають силу сучасних тенденцій та мегатрендів правового розвитку (*глобально-структурний критерій* – авт.);

3) вимагають виходу за межі звичних та апробованих на практиці поведінково-діяльнісних настанов та устояних організаційних рамок через суттєве організаційне та нормативне посилення їх типізації на основі загальнолюдських та конституційних цінностей (*аксіологічно-типізований критерій* – авт.);

4) детермінують до залучення у зазначені процеси якісно нових суб'єктів, що раніше не тільки не визнавались державами (наприклад, неурядові (некомерційні) організації національного та міжнародного рівнів), але ї не існували до періоду сучасної глобалізації (наднаціональні міжнародні структури) (*якісно-суб'єктний критерій* – авт.);

5) детермінують активний пошук нових інтерпретацій міжлюдських та міжвладних відносин, –особливо у суміжних з устояною правовою сферою інших або метаюридичних, параюридичних сферах (філософії, біології, соціології, політології, геополітиці, загальному міжнародному праві, міжнародному конституційному праві, європейському інтеграційному праві, міжнародному муніципальному праві тощо) (*предметно-комплексний критерій* – авт.);

6) формують якісно нові приклади багаторівневої інтегративної нормативної взаємодії держав між собою на різних рівнях з застосуванням нових форм і методів такої взаємодії (починаючи від двостороннього рівня, та закінчуючи розширенням сфери впливу міжнародного договірної права та міжнародного глобального права в контексті формування феноменології глобального конституціоналізму (*парадигмально-інтегративний критерій* – авт.);

7) збагачують методологію права і наповнюють новим змістом сучасне бачення розвитку держави і права, причому не тільки в ординарних умовах існування людської цивілізації, але і з врахуванням екстраординарних сценаріїв такого існування враховуючи на агресивно-військовий, екологічний, кліматичний, продовольчий, міграційний та інші види кризисних станів (*змістовно-світоглядний критерій* – авт.);

Г) сприяють суттєвому змістовно-функціональному оновленню методологічного та інструментально-технологічного арсеналу сприйняття юридичної доктрини та практики, що спирається на новітні досягнення теорій біологізації, антропологізації, кібернезації, штучного інтелекту, діджиталізації, новітніх настанов глобального управління, включаючи міжнародну договірну нормотворчість (міжнародне нормопроектування та міжнародне нормування), – що напряду мають виходи та суттєвий вплив на локальний рівень функціонування соціуму, тобто на інститут МСВ, що знаходить свій прояв у появі доктринальних настанов щодо зростання глобалістського потенціалу ТГ [7, с. 79-85] в його реалізації, вибудовуючи процесуальний ланцюжок взаємодії «від громади –до міжнародної спільноти держав» (*методологічно-технологічний дискурс* – авт.).

Профільна парадигма «права людини – муніципальні права людини – муніципальна людина», здійснюючи свій управлінський вплив на рівні МСВ та в межах ТГ, посилює свій потенціал завдяки наявності сукупності відповідних ознак до яких можна віднести наступні:

- будь-яка конкретна людина здійснює свій життєвий цикл в межах ТГ (*екзистенційно-основоположна ознака* – авт.);

- людина проходить соціалізацію, включаючи формування, прояв і реалізацію своїх інтересів, формування атитюдів та габітусів, включаючи й їх правові форми (*біхевіористично-поведінкова ознака* – авт.);

VI international scientific conference. Vienna. Austria. 12-13.10.2023

- людина реалізує свій конституційно-правовий статус (*державно-локальна ознака – авт.*);

- людина, її групи та асоціації формують свої комунікаційні відносини з аналогічними суб'єктами, органами публічної влади та іншими юридичними особами, реалізуючи свої самоврядно-ідентифікаційні, самоврядно-самодіяльнісні та самоврядно-розвиткові телеологічно обґрунтовані настанови (*комунікаційна ознака – авт.*);

- людина, завдяки своїй життєдіяльності, використанню вже апробованих і формуванню нових форм життєдіяльності, формує та будує простір місцевого самоврядування, що через нормативно-правове супроводження і забезпечення з боку органів публічної влади, які сформовано самою ТГ (органи МСВ), а також через нормотворчість органів публічної влади держави, трансформується в правовий простір локальної демократії (*трансформаційно-просторова ознака – авт.*);

- людина, здійснюючи свій розвиток, реалізує в межах фертильності свою репродуктивну функцію в локальному соціумі і формує ресурсну базу для подальшого існування, функціонування і розвитку не тільки населення конкретної держави, а й всієї людської цивілізації (*національно-глобалізаційна відтворююча ознака – авт.*);

- діями публічної влади держави та ТГ створюється локальна система охорони і захисту прав людини (*локально-правозахисна ознака – авт.*);

- формується простір формування, використання, реалізації та вдосконалення демократичних механізмів регулярного оновлення публічної влади і врахування інтересів та потреб людини, включаючи не тільки традиційні механізми прямої (безпосередньої) і представницької (опосередкованої) демократії, а й достатньо нові форми врахування локальної суспільної думки (партисипаторна /демократія участі/, деліберативна /дорадча демократія/, агрегативна /плюралістично-процедурна демократія/ та агональна демократія /застосування демократичних механізмів в процесі вирішення конфліктів/ тощо) [8, 9] (*демократично-технологічна ознака – авт.*).

Отже, можна констатувати, що профільна парадигма «права людини – муніципальні права людини – муніципальна людина» не тільки органічно вписується в наведену систему ознак, завдяки:

а) локальному характеру виникнення, прояву, використання і реалізації прав людини,

б) локальному формуванню, прояву і реалізації муніципальних прав людини, а також

в) суто локальній ідентифікації виникнення, появи, формування та прояву феноменології «муніципальна людина», – але й активно формує та ефективно будує відповідний технологічно-соціальний і функціонально-нормативний ланцюжок, що володіє високим теоретико-праксеологічним та комунікаційно-реалізаційним потенціалом, що є оптимальним, ефективним і здійснюваним на рівні локального соціуму в умовах МСВ та в межах ТГ, – вона також

г) відповідає основоположним настановам демократичної правової державності, бо органічно поєднує основоположні гуманітарно-гуманістичні настанови щодо телеологічного призначення діяльності публічної влади, її органів, посадових і службових осіб в сфері визнання, легалізації, реалізації, охорони, захисту, гарантування прав, свобод і обов'язків людини, бо:

- феноменологія прав людини передбачає створення і функціонування системи потенційних можливостей легально-управлінської та легітимно-функціональної природи, що дають реальну можливість кожній людині, що функціонує на території держави, в умовах МСВ, в межах ТГ, в умовах повсякденності реалізувати свої інтереси, що засновані на екзистенційних потребах, сформувавши процесі реалізації свого життєвого циклу відповідні атитюди і габітуси, включаючи правові – саме такими характерологічними рисами володіють конституційні права і свободи людини, що створюють її конституційно-правовий статус та фактично виступають основою (строною) правового статусу МСВ;

- феноменологія муніципальних прав людини детермінує використання вже обкатаних протягом історичного темпорального періоду на локальному рівні соціуму, в умовах МСВ, в

умовах повсякденності, – екзистенційних форм життєдіяльності та формування і розвиток нових таких форм, які апіорі можуть виникнути і можуть бути використані людиною тільки в межах ТГ, коли вона виступає її членом, – тобто, вони органічно пов'язані і детерміновані приналежністю користувача такими правами до локальної територіальної (муніципальної) людської спільноти – саме тому вони характеризуються високим комунікативним потенціалом, інтерсуб'єктивністю, особливою праксеологічною важливістю і функціональною оптимальністю. Враховуючи на той факт, що представниками вітчизняної муніципальної доктрини наведені муніципальні права людини ототожнюються з конституційними правами людини, але у їх локально-самоврядній інтерпретації [10, 11], чи рахуються як такі, що мають безпосереднє відношення до МСВ, бо з ним пов'язані [12], наприклад, право на участь в МСВ, право на проходження служби в органах МСВ тощо – їх існування, причому, як в теоретичному, так й в праксеологічному аспекті не викликає заперечень, бо саме вони акцентують особливу увагу на муніципалізації локального життя людини і формуванні особливого нормативного простору МСВ де таке життя відбувається;

- феноменологія муніципальної людини, своєю чергою, виступає більш складним, багатофакторним і багаторівневим процесом, до якого залучено не тільки людину, а й її групи і асоціації, що функціонують на інституційній основі громадянського суспільства, – крім цього в цьому процесі приймають участь органи публічної влади, що формують відповідну статусність цій феноменології через формування відповідного нормативного простору МСВ в якому існує, функціонує і здійснює свій життєвий цикл людина.

Аналізуючи доктринальну позицію вітчизняного дослідника Боярського О.О. відносно муніципальної людини, під якою він розуміє:

а) фізичну особу, що

б) володіє різним правовим станом (громадянство, іноземство, апатризм, біженство та ін.), але

в) не зважаючи на нього свідомо та ініціативно здійснює свій життєвий цикл в умовах повсякденності у рамках територіальної спільноти людей, об'єднаних загальними географічними, історичними та сучасними екзистенційними інтересами, цінностями і потребами, що

г) можуть бути реалізованими тільки в умовах місцевого самоврядування,

г') завдяки спільній синергетичній діяльності людини в межах територіальної громади та громадянського суспільства, завдяки діяльності органів місцевого самоврядування та інших суб'єктів і органів місцевого самоврядування, які входять до його системи, що д) здійснюється на принципах самоорганізації, самодіяльності, самокерованості та самоврядування,

е) з метою створення належних умов для супроводження і забезпечення існування та функціонування людського осередку, що має телеологічну домінанту щодо продовження існування та подальшого розвитку людської цивілізації в умовах державно організованого соціуму [13, с. 117], – можна зробити висновок, що наведені ознаки виступають фактично характерологічними рисами, а точніше ідентифікаційно-визначальними ознаками правового простору МСВ – суб'єктивними, об'єктивними, телеологічними, комунікативними, поведінково-діяльнісними, системними, засадничими, інституційними, локально-глобальними тощо.

Треба зазначити, що складові профільної парадигми формуються в межах феноменології, філософії, правового режиму і правового стану муніципалізму – що, по-перше, виступає одним з найновітніших елементів сучасного конституційного та муніципального права держав; по-друге, розглядається через його аксіологічну сферу (ціннісну характеристику) та сферу дії (просторову характеристику); по-третє, як багатофакторне та полісемічне явище [14], а саме як:

- соціально-правовий феномен [15] (феноменологічна позиція – авт.);

- концептуальна характеристика стану розвитку МСВ у відповідну епоху, у відповідній державі, або у зарубіжних державах в цілому [16, с. 7] (визначально-ідентифікаційна позиція – авт.);

VI international scientific conference. Vienna. Austria. 12-13.10.2023

- ідеологія і практика МСВ у відповідній ТГ [17] (ідеологічно-праксеологічна позиція – авт.);
- вид (форму) суспільної свідомості (колективно-раціональна позиція – авт.);
- сфера (форма) соціальної психології (колективно-психологічна позиція – авт.);
- категорія конституційного і муніципального права (доктринально-нормативна позиція – авт.);
- категорія міжнародного публічного права (міжнародно-правова позиція – авт.);
- соціальна реальність (соціально-наявна позиція – авт.);
- правова реальність (нормативно-існуюча позиція – авт.);
- муніципально-правова реальність (муніципально-ординарна позиція – авт.);
- як автономна політико-правова система (автономна владно-нормативна позиція – авт.);
- складовий елемент (частину) національного конституціоналізму (структурно-конститууюча позиція – авт.);
- важливий та іманентний елемент демократичної правової державності (елементно-державотворча позиція – авт.);
- суттєва частина глобального конституціоналізму (глобально-конститууюча позиція – авт.);
- системний управлінський комплекс (системно-управлінська позиція – авт.);
- сфера державного управління (державно-управлінська позиція – авт.);
- самостійно-автономна сфера муніципального управління (муніципально-управлінська позиція – авт.);
- визначення параметрів сфери повсякденного існування і функціонування людини в межах територіальної спільноти (ординарно-антропологічна позиція – авт.);
- сфера реальної реалізації конституційних прав, свобод і обов'язків людини (реально-реалізаційна позиція – авт.);
- сфера існування і реалізації муніципальних прав людини (прав, що пов'язані з реалізацією МСВ) (номенологічно-гуманістична позиція – авт.);
- сукупність досвіду в сфері організації та здійснення МСВ у державі (муніципально-праксеологічна позиція – авт.);
- відповідна традиція організації та реалізації публічної влади (публічно-видова позиція – авт.);
- сфера децентралізації, деволюції і деконцентрації повноважень публічної влади (компетенційно-розмежувальна позиція – авт.).

Саме тому ми згодні з вітчизняною дослідницею І. Г. Посторонко в тому, що розгляд сучасного муніципалізму з наведених позицій може сприяти не тільки побудові уявлення про нього як про феноменологічне явище, що володіє поліпредметністю, поліфакторністю, поліфункціональністю тощо [15], а й можемо констатувати, що наведені ознаки-позиції муніципалізму суттєво впливають на формування правового простору МСВ – більш того, соціально-нормативні рівні муніципалізму можуть бути визначеними на локальному, регіональному, загальнодержавному, міждержавному, міжнародному та універсальному рівнях.

Враховуючи багатофакторний, системний вплив профільної парадигми на формування правового простору МСВ, необхідно констатувати, що розуміння такого простору носить неоднозначний та комплексний характер, бо одночасно детермінує створення цілої низки профільних просторів, що фактично теоретично і практично, статично і динамічно, функціонально і у комунікативному розумінні накладаються один на одного, створюючи єдину феноменологію досліджуваного правового простору локальної демократії. Так, вважаємо за необхідно звернути увагу на видову характеристику просторів МСВ, що формуються, розвиваються і вдосконалюються в умовах глобалізації, яка не тільки впливає на їх появу, а й забезпечує їх наступний розвиток і вдосконалення, причому як у розумінні нормативного супроводження і забезпечення їх інституціоналізації та конституціоналізації як

на національному, так й універсально-регіональному рівнях. Отже, насамперед слід звернути увагу на наступні простори, а саме:

- *нормативний (правовий) простір* – в якому людина виступає як суб'єкт правових відносин спеціального спрямування – муніципально-правових відносин та вступає у відповідні соціальні відносини відносно свого знаходження в межах ТГ;

- *муніципально-людинорозмірний простір* – простір, що виступає визначальним для діяльності всіх органів публічної влади, що здійснюють управлінські функції в межах ТГ на рівні МСВ, включаючи й органи МСВ, і повинні всі свої дії визначати і співвідносити через призму і змістовно-функціональне наповнення прав і свобод людини, що складають її конституційно-правовий (конституційні права людини) і муніципально-правовий (муніципальні права людини) статус;

- *муніципально-правоохоронний простір* – в якому здійснюється правоохоронна діяльність органів МСВ через нормативне правове супроводження і забезпечення діяльності людини в межах ТГ;

- *муніципально-біхевіористичний простір* – в якому формуються екзистенційні локальні інтереси людини (індивідуальні), її груп (групові) і асоціацій (колективні), що існують та функціонують на рівні МСВ в межах ТГ, що скеровано на формування атитюдів та габітусів людини, включаючи й нормативні (правові) атитюди і габітуси;

- *муніципально-поведінковий простір* – в якому людина формує і визначає свої поведінкові настанови (атитюди) в локальному соціумі, включаючи й правові настанови (правові атитюди), у відповідності до яких вона у перспективі здійснює свою діяльність;

- *муніципально-діяльнісний простір* – який визначає загальну сферу практичної діяльності людини в локальному соціумі за рахунок формування і визначення відповідних соціальних практик (габітусів), включаючи й правові габітуси;

- *муніципально-функціональний простір* – в якому здійснюється конструктивно-корисна діяльність людини в локальному соціумі згідно її екзистенційно-телеологічних потреб і професійної орієнтації;

- *муніципально-ідеологічний простір* – це сфера духовного життя людини, в якому формуються відповідні ідеї відносно її життя в локальному соціумі в умовах муніципального управління і дотримання муніципально-правових принципів та усвідомлюється її муніципальна соціальна практика;

- *муніципально-економічний простір* – це сфера економічних відносин публічно-правової і приватно-правової спрямованості кожної людини-члена ТГ, в якому вона здійснює свою економічну діяльність та вирішує питання свого повсякденного існування завдяки вирішенню і забезпеченню своїх трудових, фінансових, матеріальних та інших потреб і інтересів;

- *муніципально-політичний простір* – це сфера вирішення питань публічно-владного і муніципально-владного характеру, що створюється в умовах МСВ в межах ТГ і пов'язана з використанням виборчих, референдумних та інших процедур і механізмів загальної і муніципальної демократії для вирішення питань, пов'язаних з регулярним або позачерговим оновленням інституцій публічної влади, вирішенням питань загального значення, з'ясуванням індивідуальних, групових і колективних позицій і думок з питань, що представляють суспільний інтерес;

- *муніципально-культурний простір* – це одна зі сфер соціального життя в якому домінують духовні і матеріальні цінності життя людини в локальному соціумі, що засновані на історії, традиціях, мистецтві, самобутності народу, вони створюються всім людством, але конкретно проявляються і використовуються в межах ТГ та в умовах МСВ, скеровуючи ці цінності на виховання в людини рис і ознак особистості;

- *муніципально-екологічний простір* – це довкілля, завдяки якому існує людина як біологічна істота та як соціально здатний суб'єкт, бо саме від його стану та його якості залежать фактичне та якісне існування самої людини, самої ТГ та всього локального, загального (внутрішньодержавного) і глобального соціуму;

- *муніципально-свідомий простір* – це сфера емоцій, почуттів, афектів, пристрастей та самопочуттів людини, що дають їй можливість усвідомлення сутності свого існування в сфері муніципального життя, що протікає в умовах МСВ та в межах ТГ;

- *муніципально-психологічний простір* – це сфера існування форм психологічної діяльності людини, що виникають, формуються і реалізуються в процесі її муніципального життя, що протікає в умовах МСВ та в межах ТГ;

- *муніципально-комунікативний простір* – це сфера взаємовідносин людини з іншими членами ТГ, самою ТГ, ОМСВ різних рівнів, що здійснюється на повсякденній основі для вирішення питань повсякденного життя в умовах повсякденності саме в межах громади;

- *муніципально-інституційний простір* – це: а) сфера структуризації ТГ, що б) здійснюється в умовах МСВ на засадах індивідуальних, індивідуально-групових, групових, індивідуально-колективних і колективних інтересах людини, в) особистісного, вікового, статевого, політичного, економічного, соціального, культурного, національного, релігійного, екологічного, наукового, спортивного тощо спрямування та г) характеризується створенням її асоціацій, що г') фактично виступають як інститути громадянського суспільства та д) діють в позадержавній сфері суспільства у його правовільному, тобто вільному від державно-правового втручання, сегментів;

- *муніципально-управлінський простір* – простір діяльності органів місцевого самоврядування в межах території громади та інших органів публічної влади в межах їх компетенції з вирішення питань місцевого значення та делегованих повноважень виконавчої влади;

- *муніципально-проспективний простір* – простір перспективного розвитку і вдосконалення ТГ та МСВ в контексті розвитку новітніх досягнень локальної демократії та легалізації нових форм муніципальної життєдіяльності з акцентуацією на глобальний характер і стратегічну значущість МСВ;

- *муніципально-технологічний простір* – простір існування і функціонування форм і механізмів безпосередньої та представницької демократії, що використовуються ТГ в межах МСВ.

Наведені настанови виокремлюються, існують, функціонують та вдосконалюються в умовах ординарного функціонування державності, тобто в умовах мирного стану. Але, на нашу думку, ще більшого значення вони набувають в умовах екстраординарного функціонування державності, тобто в умовах воєнного стану або війни, а також в умовах вже повоєнного відновлення ТГ України.

Треба зазначити, що проблематика повоєнного відновлення країни та реанімації її територій пов'язана з темпоральною стратегічною перспективою існування та розвитку Української держави, коли після Перемоги у війні з Росією перед Україною повстануть і ще досить тривалий період часу стоятимуть не менш важливі стратегічні задачі відновлення суспільства і держави. Саме тут просторовий фактор в існуванні та діяльності МСВ, його органів та інших суб'єктів, – в тому числі й в контексті його нормативного супроводження і забезпечення, – починає відігравати якісно нову конструктивну роль, особливо відносно територіального простору існування, функціонування і відродження ТГ.

Дійсно, хоча війна ще не закінчилася, а нанесені Україні людські, матеріальні та екологічні втрати вже вимірюються не тільки трильйонами гривень, а й тривалістю бойових дій та терористичних бомбових, підривних, ракетних, з використанням БПЛА руйнувань цивільної інфраструктури ТГ. Їх масштаби неминуче зростатимуть, а це – актуалізує і контекстуалізує питання повоєнного відновлення – *реінтеграції, реновації, реабілітації та реанімації* як територій з їх довоєнним інфраструктурним наповненням, так й самих ТГ, особливо в контексті відновлення та розвитку:

- по-перше, їх людського складу та номенологічних ознак (з їх відповідними кількісними та якісними характеристиками) (*антропологічний чинник* – авт.),

- по-друге, їх функціонально-змістовних властивостей, щодо організації їх індивідуального, групового і колективного життєвого циклу (*екзистенційний чинник* – авт.),

- по-третє, особливо їх стабілізації та сталості розвитку в сферах економічного, фінансового, технологічного, екологічного, управлінського, людського та ін. ресурсних потенціалів (*ресурсний чинник* – авт.), а також

- по-четверте, їх політико-правової та економіко-правової суб'єктності, належного нормативно-статусного забезпечення тощо територій, а також людського соціуму, що на них мешкає та здійснює свій життєвий цикл – отже у вимірюванні та оцінці як окремої людини, так й її груп, асоціацій місцевих жителів та всієї ТГ (*статусний чинник* – авт.).

Отже, можна констатувати, що наведені вище напрями виступають як *предметно-об'єктний склад повоєнного відновлення України*.

В той же час, необхідно зазначити, що вирішення наведених задач повоєнного відновлення повинно вирішуватись не тільки державою, – активну участь у зазначених процесах повинні приймати й самі ТГ (їх жителі-члени), що очолюються законно сформованими ними ОМСВ. Крім того, українське суспільство, яке відстоює незалежність і демократичні цінності не тільки своєї країни, а й усього цивілізованого світу, сподівається на допомогу держав світу, широкого кола суб'єктів, що функціонують на їх теренах у різній якості та у різних правових статусах (індивідів, підприємницьких структур, органів державної публічної влади, муніципальних органів тощо) в розбудові зруйнованого.

Отже, вважаємо, що саме так можна визначити *суб'єктний склад повоєнного відновлення України*.

Діяльність щодо повоєнного відновлення ТГ України повинна будуватися на вже апробованій раніше в світовій практиці управлінсько-поведінковій та управлінсько-діяльнісній парадигмі в системі координат «донор – реципієнт», але в сучасних умовах, вважаючи на широке коло суб'єктів-учасників профільної діяльності, можливість формування якісно нових та інтенсивних форм міжнародного співробітництва з зарубіжними партнерами, – вона може модифікуватися та розвиватися, насамперед, до форм спільного партнерства, сумісного виробництва, цільового співробітництва, патронату над відповідними об'єктами відновлення, фінансового забезпечення окремих програм реновації територій (включаючи й фінансові гарантії [18]), реалізації пілотних проєктів, підготовка муніципального персоналу з найбільш перспективних форм відновлення для ТГ та їх муніципального господарства тощо.

Отже, вважаємо, що в цьому контексті можна говорити про формування відповідної *управлінсько-діяльнісній парадигми повоєнного відновлення України*.

Разом з тим, треба зазначити, що перед початком розбудови українське суспільство має визначитися зі своїм баченням майбутнього та проаналізувати організаційні та компетенційно-ресурсні можливості наведених суб'єктів, що входять до кола суб'єктного складу повоєнного відновлення України, а також врахувати потенційні можливості територій на яких існують, функціонують ТГ та продовжують свій рід їх жителі-члени.

Отже, якщо діяльність органів держави в основному забезпечена відповідними компетенційними повноваженнями в умовах екстраординарного функціонування державності, зокрема в умовах воєнного стану, то такого не можна сказати відносно ОМСВ. По-перше, треба зазначити, що в умовах воєнного стану ОМСВ фактично позбавлені більшості своїх компетенційних повноважень, завдяки діяльності військових адміністрацій, що діють в цей період замість виконавчих органів ОМСВ. По-друге, аналіз існуючих компетенційних повноважень ОМСВ свідчить про те, що є відсутніми цільові повноваження, що спрямовані на вирішення задач повоєнного відновлення нашої держави.

Крім того, на сьогодні є відсутніми концептуальні положення щодо легалізації діяльності іноземних суб'єктів у вирішенні наведених профільних задач в Україні (йде період тільки обговорення і ідентифікаційна проробка окремих форм міжнародного співробітництва – авт.), бо сьогоднішній рівень та форми такої допомоги, що переважно охоплюються наданням благодійної допомоги ТГ нашої держави (ми ні в якому разі не торкаємось вирішальної ролі наших держав-союзників у забезпеченні ЗСУ зброєю та іншими видами забезпечення – авт.), – їх вирішити, особливо в комплексному і перманентному розумінні, вирішити не зможе, об'єктивно вважаючи на обсяги, масштаби та темпоральні характеристики такої діяльності.

Отже, можна говорити про формування об'єктивної потреби в *нормативно-компетентному супроводженні і забезпеченні процесів повоєнного відновлення України на рівні ТГ*.

Відносно територіально-просторового фактору треба зазначити, що держава запропонувала нову філософію повоєнного відновлення ТГ – вона фактично базується на якісно новій методології. По-перше, замість того, щоб спускати згори конкретні завдання громадам, влада за підтримки міжнародних партнерів вирішила запропонувати в цілому методологію планування майбутнього відновлення в загальних рисах. По-друге, таку собі оболонку, що буде вже апіорі сформованою, мають наповнювати конкретним змістом самі ТГ за рахунок зроблених конкретних заходів з вказівкою на локальні та регіональні пріоритети відновлення. По-третє, план дій з розробки Програм комплексного відновлення областей або територій ТГ (їх частин), що містить чіткі алгоритми розроблення таких програм, вже обговорювався у травні 2023 року на засіданні робочої групи Комітету Верховної Ради України з питань організації державної влади, місцевого самоврядування, регіонального розвитку та містобудування.

В основі плану дій лежить аналіз структури бізнесу, майна, населення і всієї ресурсної бази ТГ, зроблений експертами Програми USAID DOBRE. Фахівці на основі такого аналізу вже взялися за підготовку пілотних проектів програм комплексного відновлення у 18 громадах Кіровоградської, Миколаївської, Харківської та Херсонської областей [19].

Отже, можна говорити про *формування методології та методологічного забезпечення повоєнного відновлення ТГ в Україні, що відповідає та кореспондує з загальнодержавними настановами такої реанімації, за безпосередньою участю самих ТГ та їх громадськості*.

Крім того, вважаючи на невизначений характер продовження та закінчення військових дій з боку Росії, вважаємо за потрібне визначитись зі строками початку такого повоєнного відновлення ТГ України. Якщо йти від метафізичних уявлень до конструктиву, то таке повоєнне відновлення необхідно вже розпочинати сьогодні, ще до закінчення активних воєнних дій, – тобто треба відбудовувати та будувати країну в період війни, використовуючи позитивний досвід держави та громад Ізраїлю, які в умовах постійного ворожого оточення з боку терористичних угруповань, навчилися будувати, розвивати та відроджувати свою інфраструктуру, створивши сучасну країну, що характеризується високим рівнем економічного і соціального розвитку, сучасними і розвиненими системами будівництва, транспорту, зв'язку, освіти, охорони здоров'я тощо.

Отже, можна говорити про *визначення темпоральних характеристик повоєнного відновлення ТГ в Україні, що відповідає передовому світовому досвіду його реалізації в екстремальних умовах існування і функціонування державності*.

Треба зазначити, що автори вже зверталися до дослідження цієї проблематики раніше, коли досліджували роль ОМСВ в період воєнного стану в Україні [20]; в процесі дослідження і аналізу соціально-правових аспектів виникнення та формування в Україні мілітарного конституціоналізму [21] та мілітарного муніципалізму [22]; а також в процесі дослідження законодавчого забезпечення формування і реалізації державної політики України в умовах воєнного стану [23].

Отже, ще на самому початку прямої російської агресії, в процесі визначення теоретико-праксеологічних засад мілітарного конституціоналізму фактично визначили й основоположні засади мілітарного муніципалізму, що органічно пов'язаний із основними сферами (формами) загальної діяльності ОМСВ та ТГ, які вони очолюють, на територіях свого існування і функціонування, – авторами було визначено відповідні сфери (правові стани) таких територій, які напряду впливають на правовий режим реалізації та захисту прав людини, та можуть бути ефективно і продуктивно застосовані до воєнного стану та стану війни на території держави.

На нашу думку, в умовах воєнного стану в Україні можна визначити чотири такі основні сфери (форми), а саме:

а) *в умовах функціонування ОМСВ та ТГ на територіях, що не задіяні у воєнних діях, тобто там, де існують умови для відносно стабільного здійснення діяльності ОМСВ у кон-*

тексті виконання ними своїх компетенційних повноважень з управління територіями і можливості для забезпечення відповідних умов для функціонування ТГ, отже, з ординарними та стабільними умовами правового режиму реалізації та захисту прав людини;

б) в умовах функціонування ОМСВ та ТГ на територіях, де проходить воєнне протистояння з агресором, тобто там, де умови для відносно стабільного здійснення діяльності ОМСВ у контексті виконання ними своїх компетенційних повноважень з управління територіями і можливості для забезпечення відповідних умов для функціонування ТГ є фактично відсутні, отже, правовий режим реалізації та захисту прав людини не може бути забезпечений;

в) в умовах функціонування ОМСВ та ТГ на територіях, що тимчасово опинились під контролем окупаційних військ, тобто там, де умови для відносно стабільного здійснення діяльності легітимних ОМСВ у контексті належного виконання ними своїх компетенційних повноважень з управління територіями і можливості для забезпечення відповідних умов для функціонування ТГ не існує, як результат або блокування таких дій з боку окупантів, або перешкоджання такої законної діяльності ОМСВ з боку окупантів без безперечного визнання їх окупаційної влади і колаборації з ними, тут також ОМСВ не тільки вельми проблематично, а й фактично не може бути забезпечений правовий режим реалізації та захисту прав людини;

г) в умовах функціонування ОМСВ та ТГ на територіях, що тимчасово були під контролем окупаційних військ та які повернулися під контроль (юрисдикцію) української влади – тобто, йдеться фактично про початок функціонування ОМСВ на територіях, що зазнали руйнування критичної інфраструктури та в межах ТГ, мешканці яких зазнали злочини окупаційної влади у всьому їх розмаїтті та зазнали втрат свого людського потенціалу, бо понесли суттєві людські жертви. Питання забезпечення правового режиму реалізації та захисту прав людини набувають у таких умовах підвищеного значення, особливої актуалізації та акцентуації.

Отже, тут насамперед актуалізуються питання повоєнного відновлення та організації функціонування ТГ та їх ОМСВ в умовах гуманітарної катастрофи та післявоєнної реабілітації на своїх територіях локального господарства, включаючи розмінування, прибирання завалів, території, відновлення доріг, забезпечення первинних потреб населення (медичне забезпечення, торгівля хлібом та іншими продуктами первинної необхідності, транспорт, відновлення виробництва тощо), тобто фактично йдеться про відновлення управлінської та соціальної можливостей території та реанімацію людської спільноти для створення елементарних і мінімальних можливостей функціонування ТГ та діяльності ОМСВ на визволеній території громади.

Отже, залежно від кожної з форм такої діяльності ОМСВ та ТГ, які вони очолюють, повинні здійснювати відповідний комплекс організаційних та організаційно-правових заходів [23, с. 275], що насамперед скеровані на:

а) на забезпечення стабільної життєдіяльності ТГ та одночасну підтримку зусиль ЗСУ щодо відбиття нападу агресора;

б) на захист членів ТГ від негативного впливу вражаючих факторів воєнних дій, що відбуваються на території ТГ;

в) на організації функціонування ТГ в умовах воєнної окупації її території з метою недопущення негативних наслідків такого правового режиму та формування його відповідно до норм і звичаїв міжнародного гуманітарного права;

г) на відновлення стабільних умов функціонування ТГ після деокупації території ТГ.

У зв'язку з цим, автори зазначали, що системний аналіз компетенційних повноважень ОМСВ України свідчить, що адекватних повноважень для вирішення зазначених завдань у них не існує, що:

- по-перше, актуалізує завдання їх розробки та легалізації; а,

- по-друге, враховуючи, що це завдання є системно-комплексним, воно, безумовно, повинно вирішуватись у межах мілітарного муніципалізму, що фактично отримує:

а) відповідний конкретний та екзистенціально-важливий предмет (об'єкт) свого регулювання,

б) який повинен бути підкріплений методом свого правового регулювання (імперативний метод через законодавчу регламентацію та врегулювання).

Отже, результатом аналізу наведених правових сфер (форм) діяльності ОМСВ в контексті повоєнного відновлення можуть виступати три з них, за виключенням форми функціонування ОМСВ та ТГ на територіях, що тимчасово опинились під контролем окупаційних військ, – які, зазвичай, після деокупації можуть бути залучені до процесу післявоєнного відновлення.

Резюмуючи, можна констатувати наступне:

- правовий простір місцевого самоврядування виступає як екзистенційний простір існування людини, її груп та асоціацій;
- питання про формування видових характеристик правового простору місцевого самоврядування володіє не тільки теоретичною значущістю, а й великим праксеологічним потенціалом, що дає можливість визначити сутність, змістовність, достатність профільного простору, його особливу роль у створенні, формуванні, розвитку і вдосконаленні належної правосуб'єктності ТГ, її органів та суб'єктів;
- можливість для виокремлення низки видів правового простору місцевого самоврядування всередині цієї загальної феноменології свідчить, по-перше, про її досить високий технологічний потенціал; по-друге, про її полісемічний характер та змістовність; по-третє, про її суто прикладний характер; по-четверте, про її праксеологічну застосовність;
- проблематика правового простору місцевого самоврядування має універсальний характер, бо є застосовною до формування, існування, функціонування, розвитку і вдосконалення діяльності ТГ, її органів та суб'єктів як в умовах ординарного (умови миру), так й екстраординарного функціонування (в умовах воєнного стану та в умовах війни) державності.

References

1. Kofman B.Ya. Municipal human rights (individuals) as a factor in improving the constitutional and legal status of a person and a citizen. *Journal of the Kyiv University of Law*. 2019. No. 11. P. 64-71.
2. Hwang R.M. Municipal policy of the state: ontological and normative approaches to determining the elemental composition. *Journal of the Kyiv University of Law*. 2020. No. 2. P. 173-179.
3. Panchyshyn R. The main advantages of the united territorial community as a form of organization of local self-government in Ukraine. URL: http://www.jurnaluljuridic.in.ua/archive/2018/3/part_1/6.pdf (Date of access: September 19, 2023).
4. Chornolutskyi R. Norm-designing in the constitutional law of Ukraine: a paradigm of procedural and stage provision of topical issues. *European political and legal discourse*. 2017. St. 4, Vyd. 2. P. 54-60.
5. Boyarsky O.O. Collective human habitus in local self-government: the role of phenomenology of interest in its formation and development. *Public law*. 2021. No. 1 (41). P. 9-22.
6. Lvova E.O. Global constitutionalism: theoretical approaches and legal challenges to the formation: abstract of the doctoral dissertation. of science Specialty: 12.00.02 – constitutional law; municipal law. Kyiv: NAU, 2020. 32 p.
7. Bobrovnyk D.O. Globalist potential of the territorial community: theoretical approaches to definition. *Journal of the Kyiv University of Law*. 2019. No. 2. P. 79-85.
8. Andriychuk T.S. Participatory and deliberative democracy in modern political discourse. *Political life*. 2019. No. 1. P. 45–51.
9. Baimuratov M.O., Kofman B.Ya. Territorial community as a priority subject of local democracy. *Proceedings of the 2nd International Scientific and Practical Conference "Diversity and Inclusion in Scientific Area"*. (January 26-28, 2023). Warsaw, Poland. P. 454-462.
10. Levenets A. V. Municipal human rights in Ukraine. *Market economics: modern management theory and practice*. 2014. Volume 1. Issue 2/2. P. 189-196. URL: <http://rinek.onu.edu.ua/article/view/180777/180791> (Date of access: September 19, 2023).

11. Batanov O.V. Municipal human rights in the conditions of globalization: development trends and peculiarities of implementation. Human rights in Ukraine and in foreign countries: problems of theory and legal regulation: a collective monograph / Zag. ed. N.V. Mishina. Lviv-Torun: Liga-Press, 2020. 392 p.
12. Rusanova S.Yu. Municipal rights of members of the territorial community: concepts and classification. Law forum. 2009. No. 2. P. 369–374.
13. Boyarsky O.O. Formation of the phenomenology of the municipal person within civil society and the state. Journal of the Kyiv University of Law. 2020. No. 2. P. 110-118.
14. Batanov O.V. Municipalism as a category of modern municipal law: before the statement of the problem. Journal of the Kyiv University of Law. 2009. No. 4. P. 102-108.
15. Postoronko I.G. Modern municipalism: theoretical and doctrinal approaches to understanding, definition and legalization. Notes of the Institute of Legislation of the Verkhovna Rada of Ukraine. 2021. No. 2. P. 105–115.
16. Eremyan V.V. Modern Mexican municipalism: учеб. help M.: UDN, 1996. 90 p.
17. Zablotsky V.P. Creating a viable local community as a form of transformative democracy. Development of democracy in Ukraine: Materials of the international scientific conference (Kyiv, September 29 - October 1, 2000). Kyiv: "Center for Educational Initiatives", 2001. P.242-253.
18. Odessa and the Odesa region will be rebuilt under the patronage of Italy. URL: <https://budport.com.ua/news/27527-odesu-i-odesku-oblast-vidbuduyut-pid-patronatom-italij>
19. Obukh V. The role of communities and the public in post-war reconstruction. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-vidbudova/3714133-rol-gromad-ta-gromadskosti-u-povoennomu-vidnovlenni.html> (Date of access: September 19, 2023).
20. Baimuratov M.O., Kofman B.Ya. About the role of local self-government bodies during the period of martial law in Ukraine. Deoccupation. Legal Front - De-Occupation. Legal front: Materials of the international round table (Kyiv, March 18, 2022) URL: <https://www.facebook.com/groups/642611143466211/permalink/646573919736600>. (Date of access: September 19, 2023).
21. Baimuratov M. O., Kofman B. Ya. Military constitutionalism: to the question of the formation, understanding and design of phenomenology. Scientific notes of the Institute of Legislation of the Verkhovna Rada of Ukraine. 2022. No. 3. C. 6-18; 2022. No. 4. P. 6-18.
22. Baimuratov M.O., Kofman B.Ya. Military municipalism: towards an understanding of the ontological foundations of formation and emergence. Decentralization of public power in Ukraine: achievements, problems and prospects: materials of the 5th International scientific and practical conference (May 12, 2023, Lviv) / [by science. ed. Prof. O. V. Batanova, Assoc. R. B. Bedria]. Kyiv; Lviv; Szczecin: LNU named after Ivan Franko, 2023. P. 29-42.
23. Baimuratov M.O., Kofman B.Ya. Protection of human rights by local self-government bodies. Legislative support for the formation and implementation of the state policy of Ukraine in the conditions of martial law: col. monograph in 4 volumes / general ed.: Stefanchuk R.O., Myshchak I.M., Savchenko L.A.; V. 3 / resp. ed. Kopilenko O.L. Institute of Legislation of the Verkhovna Rada of Ukraine. Kyiv: Lyudmila Publishing House, 2020. P. 263-286.